

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
ქართული ფილოლოგიის დეპარტამენტი

ხელნაწერის უფლებით

სოფიკო ყულეჯიშვილი

ფრიდონ ხალვაშის პროზა

სპეციალობა - ლიტერატურათმცოდნეობა

ფილოლოგიის დოქტორის აკადემიური ხარისხის
მოსაპოვებლად წარმოდგენილი დისერტაციის

ა ვ ტ ო რ ე ფ ე რ ა ტ ი

ბათუმი
2018

სადისერტაციო ნაშრომი შესრულებულია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტის ქართული ფილოლოგიის დეპარტამენტში.

სამეცნიერო ხელმძღვანელი: ინგა შამილიშვილი -
ასოცირებული პროფესორი

შემფასებლები:

მალხაზ ჩოხარაძე - პროფესორი;

ქეთევან შოთაძე - ასოცირებული პროფესორი;

ნინო მურვანიძე - ფილოლოგიის დოქტორი.

დისერტაციის დაცვა შედგება 2018 წლის 27 დეკემბერს, 15 საათზე,

ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა

ფაკულტეტის სადისერტაციო საბჭოს მიერ შექმნილ კომისიის სხდომაზე.

მისამართი: ბათუმი 6010, ნინოშვილის ქუჩა N35, უნივერსიტეტის პირველი კორპუსი, აუდიტორია №37

სადისერტაციო ნაშრომის გაცნობა შესაძლებელია ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ილია ჭავჭავაძის ბიბლიოთეკასა და ამავე უნივერსიტეტის ვებგვერდზე (www.bsu.edu.ge).

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი ასოცირებული პროფესორი ნათელა ფარტენაძე

ნაშრომის ზოგადი დახასიათება

ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედება - „სამშობლოს სიყვარულისა და ხალხის ერთგულების სიმღერაა, - აცოცხლებს ჩვენი ქვეყნის წარსულს, ქებათა-ქებას ასხამს დღევანდელ დღეს, უმღერის უფრო ბედნიერ მომავალს” (ხ.ბერულავა, თ.ჯანგულაშვილი, გაზ.„წიგნის სამყარო“, 12 აგვისტო, 1975წ.).

მწერალმა იმთავითვე აღიქვა თავისი ხალხისა და კუთხის ისტორიული წარსული, აწმყო და მომავალი, შეძლო მისი მხატვრული წარმოსახვა. რეალობის სწორად აღქმამ, საზოგადოებრივ-მოქალაქეობრივიპრობლემატიკით დაინტერესებამ, სამშობლოსადმი უსაზღვრო ტრფიალის, არსებულის კონტრასტულ-გრძნობადმა გამოსახვამ, თანამედროვე ადამიანის სულიერ სამყაროში წვდომის დიდმა უნარმა და პოეტურმა ოსტატობამ განაპირობეს მისი შემოქმედების ორიგინალურობა. „როცა მე დავიწყე, მაშინ მწერლობა ჩვენს აჭარაში ძნელი იყო და იშვიათი. ჩვენებურ მწერალს ტანჯვაგამოვლილი მშობელი არემარე ავალებს თქვას ის, რაც სიტყვაწართმეულმა, დაობლებულმა წარსულმა ვერ თქვა” - ამბობს მწერალი (ხალვაში, 2000:57).

ფრიდონ ხალვაში ქართული მწერლობის იმ დიდ წარმომადგენელთა რიცხვს ეკუთვნის, რომლებმაც განსაზღვრეს ლიტერატურის გზა და ხასიათი, სიტყვითა და საქმით ვალი მოიხადეს ერის წინაშე. იგი ჭაბუკობაშივე ჩააფიქრა საქართველოს წარსულმა და აჭარის ბედმა: „ხშირად ჩავუფიქრებდევარ, გავუტაცნივარ აჭარის ბედს, მის წარსულს, გულს მიკლავდა უცხო და ძველი გადანაშთების განუკურნავი ტკივილები რომ ჯერ კიდევ იგრძნობოდა... და შემებრალა აჭარა, რომლის წარსული თანდათან გავიცანი, მომინდა რითიმე ცოტათი მაინც მივხმარებოდი ამ უძველეს მოწინავე ქართულ

მხარეს, რათა იგი კვლავ გატოლებოდა უფრო წინ წასულ სხვა კუთხეებს. მომინდა ჩემი სიტყვით ყოველივე ამის შესახებ მესაუბრა ჩემს მეზობლებთან. ასეთი საუბარი კი მხოლოდ პატიოსანი სიტყვით (შემოქმედებით) შეიძლებოდა” (ლიტერატურული საქართველო, 2005:20).

იმ დროიდან მოყოლებული, ფრიდონ ხალვაშის ცხოვრებასა და შემოქმედებაზე დაწერილია რამდენიმე საყურადღებო გამოკვლევა და სტატია, რომლებშიც სწორად არის წარმოჩენილი მწერლის შემოქმედებითი გზა, მისი მოქალაქეობრივი მრწამსი, შენიშნულია მისი ლირიკის უმთავრესი მოტივები და მხატვრული აზროვნების თავისებურებანი.

„ჭეშმარიტების წესი” - აი, მისი აზროვნებისა და მოქმედების საფუძველი. ამან შექმნა მისი შემოქმედებითი ყოფიერება. ამიტომ არის მუდამ ახალი, ამიტომ იმყოფება მუდამ იქ, სადაც არის“ (ლიტერატურული საქართველო, 2005:20 მაისი).

ყოველივე ზემოთ თქმული ადასტურებს თუ რამდენად მნიშვნელოვანი და აქტუალურია ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედების კვლევა. შემოქმედებისა, რომელიც გამოირჩევა როგორც შინაარსობრივი, ასევე ჟანრობრივი მრავალფეროვნებით. მიუხედავად იმისა, რომ არაერთი პუბლიცისტური თუ კრიტიკული წერილი დაწერილა მწერლის შემოქმედებაზე, ცალკე წიგნი მიუძღვნა მის ცხოვრებასა და შემოქმედებას იური ბიბილეიშვილმა („ჭოროხის ხვაშიადი“), 80-იან წლებში შეიქმნა სადისერტაციო ნაშრომი, რომელიც მწერლის მთლიან შემოქმედებას მოიცავდა, მაინც უნდა ვთქვათ, რომ ერთიანი მეცნიერული კვლევა ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედებისა, კონკრეტულად კი მისი პროზისა, მაინც არ მომხდარა.

სწორედ აქედან გამომდინარე **საკვლევი თემის მიზნად დავისახეთ** გვეკვლია ფრიდონ ხალვაშის პროზის ძირითადი

ასპექტები. მას მოუწია ორ სხვადასხვა ფორმაციაში ეცხოვრა და ემოლვაწევა, მაგრამ მიუხედავად იდეოლოგიური წნეხისა, მიუხედავად გარკვეული შეზღუდვებისა, მისთვის უმთავრესი მაინც მშობლიური კუთხიდან დანახული მთლიანი ქვეყანა იყო. მის პროზაში მთელი სიმწვავით იქნა წარმოჩენილი ის ტკივილი, რაც მის კუთხეს, მის ქვეყანას აწუხებდა. ფორმაციების შეცვლამ ღირებულებათა გადაფასება გამოიწვია, მაგრამ მისთვის მთავარი ღირებულება უცვლელი დარჩა. უკვე ჭარმაგი მწერალი თავის ნაწერებში სხვაგვარ აქცენტებსაც გვთავაზობს, საკუთარი ცხოვრების შეფასებასაც გვაწვდის, ამ მხირვ გამორჩეულია მისი მემუარული პროზა, რომელშიც მწერალი არც თამამ ლიტერატურულ ექსპერიმენტებს ერიდება. ყოველივე ეს კი გვაძლევს საფუძველს ვიმსჯელოთ და თანამედროვე მეთოდოლოგიით ვიკვლიოთ ფრიდონ ხალვაშის პროზა.

ნაშრომის *მეცნიერულ სიახლეს* წარმოადგენს ის, რომ მიუხედავად ქართული სალიტერატურო კრიტიკაში აჭარაში მიმდინარე ლიტერატურულ პროცესების ასახვისა, ლიტერატურულ აღმანახებსა და პერიოდულ გამოცემებში წერილებისა და რეცენზიების გამოქვეყნებისა აჭარაში მოღვაწე მწერალთა შემოქმედებაზე, მათ შორის ფრიდონ ხალვაშზე, მათში მაინც ნაწილობრივაა განხილული მწერლის შემოქმედების ცალკეული ასპექტები. მართალია მონოგრაფიულადაა შესწავლილი მისი პოეზია, მაგრამ მწერლის შემოქმედების სრულად გასაანალიზებლად, მიზანშეწონილად მივიჩნით ფრიდონ ხალვაშის პროზის სისტემატიზებულად შესწავლა, რასაც მივიჩნევთ ნაშრომის მეცნიერულ სიახლედ. რა თქმა უნდა, წინამდებარე ნაშრომით ჩვენ არ ვაყენებთ ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედების კვლევის სრულყოფილების პრეტენზიას, მაგრამ იგი ნამდვილად იქნება ფრიდონ ხალვაშის

პროზის ანალიზის პირველი პრეცედენტი და მის შემდგომ კვლევას დაუდებს საფუძველს.

ნაშრომის კვლევის მეთოდოლოგიად განვსაზღვრეთ მასალათა თავდაპირველი შეგროვებისა და მათი ანალიზის მეთოდი. ისტორიული მეთოდი, რომელმაც საშუალება მოგვცა შეგვესწავლა წარსული მოვლენები და გაგვეკეთებინა მათი ობიექტური შეფასება. შედარებითი მეთოდი, რომელმაც ისტორიულ მეთოდთან კავშირში მოგვცა სხვადასხვა მასალათა ურთიერთშედარების საშუალება. ზოგიერთ შემთხვევებში მივმართეთ მასალებზე დაკვირვების მეთოდს, რამაც მასალათა მოპოვების საშუალება მოგვცა და ამ მიმართებაში გამოვიყენეთ ე.წ. აღწერილობითი კვლევა. ამ ყველაფერს დავაფუძნეთ შეფასებითი კვლევა სისტემური ანალიზით. რასაც ცალკეული ნაწილების კვლევის საფუძველზე საბოლოო ერთიან შედეგებამდე მივყავართ. კვლევა განხორციელდა ფრიდონ ხალვაშის მხატვრული პროზის, დრამატურგიისა და მემუარისტული პროზის ანალიზის საფუძველზე. შესწავლილი და გამოყენებული იქნა ლიტერატურის კრიტიკოსთა და მწერლის თანამედროვეთა მიერ გამოქვეყნებული წერილები და პუბლიკაციები. თეორიული ნაშრომების შესწავლამ საფუძველი მოგვცა გამოგვეტანა ძირითადი დასკვნები.

სწორედ ამის საფუძველზე შევძელით სადისერტაციო ნაშრომში გამოგვეყო საკვლევი თემის თავისებურებები და განგვეხორციელებინა მისი იდეური ანალიზი.

მოსალოდნელი შედეგები, რომლებსაც საკითხის კვლევის მოკრძალებული მცდელობიდან მოველით, არის იმედი, რომ იგი თავის მოკრძალებულ წვლილს მაინც შეიტანს ერთიან ქართულ ლიტერატურულ პროცესში ამ კუთხის მოკალმეთა როლისა და ადგილის საკითხის შესწავლაში. საკვლევი თემატიკის აქტუალურობა პირდაპირ პროპორციულადაა

დაკავშირებული მოსალოდნელ შედეგთან, რაც ფრიდონ ხალვაშის მხატვრული ნააზრევის მეცნიერული კვლევის ერთ-ერთი ნაბიჯია და გარკვეულ როლს შეასრულებს მწერლის ადგილისა და როლის განსაზღვრაში როგორც უახლესი პერიოდის ქართულ სალიტერატურო ცხოვრებაში.

ნაშრომის სტრუქტურა და მოცულობა: ნაშრომი შედგება შესავლის, ექვსი თავისა და დასკვნებისაგან. ნაშრომს თან ერთვის გამოყენებული ლიტერატურის სია. კვლევის მიზნებმა, ამოცანებმა და პრობლემის გადაჭრის ლოგიკამ განაპირობა დისერტაციის შემდეგი სტრუქტურა.

შესავალი

თავი I-ფრიდონ ხალვაშის რომანების პრობლემატიკა

§ 1. „წყალს ნაფოტი ჩამოჰქონდა“

§ 2. „შეიძლება თუ არა მუსლიმანი იყოს ქართველი“

თავი II - ფრიდონ ხალვაშის დრამატურგია

§1. „ხიხანის ძახილი“

§2. „გადარჩენილი უკვდავება“

§3. „ვაზის ტირილი“

თავი III-ფრიდონ ხალვაშის მემუარული პროზის რამდენიმე ასპექტი

თავი IV-ქალი ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედებაში

თავი V- ფრიდონ ხალვაშის პუბლიცისტიკა

თავი VI-ეროვნული ცნობიერების საკითხი აჭარაში ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედების მიხედვით

ზოგადი დასკვნები

ნაშრომის მოკლე შინაარსი

შესავალ ნაწილში საუბარია საკვლევი თემის არჩევის მართებულობასა და პრობლემატიკაზე, ხაზგასმულია კვლევის აქტუალურობა, სიახლე, მიზნები და ამოცანები. ყურადღება არის გამახვილებული ფრიდონ ხალვაშის ბიოგრაფიულ

დეტალებზე და იმ შეფასებებზე, რომლებიც სხვადასხვა პერიოდში გაკეთდა მწერლის შემოქმედებასა და საზოგადოებრივ საქმიანობაზე კრიტიკოსთა მხრიდან. აქცენტებია გაკეთებული მწერლის პროზის, როგორც მისი შემოქმედების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი სეგმენტის კვლევის აქტუალობაზე და მის როლზე ქართულ ლიტერატურულ პროცესში.

თავი I—ფრიდონ ხალვაშის რომანების პრობლემატიკა

შედგება ორი პარაგრაფისაგან და მოიცავს რომანების „წყალს ნაფოტი ჩამოჰქონდა“ და „შიდილება თუ არა მუსლიმანი იყოს ქართველი“ ანალიზს.

§ 1. „წყალს ნაფოტი ჩამოჰქონდა“

ფრიდონ ხალვაში თავის ნაწარმოებებში საკუთარ განცდებსა და გრძნობებზე დაფუძნებულზე გვესაუბრება. ერთ-ერთი ასეთი მწვავე თემა სარწმუნოებისა და ეროვნული იდენტობის საკითხი გახლავთ. ამის მიზეზი მის მშობლიურ მხარეზე ოსმალთა სამასწლიანი ბატონობა იყო, რომლის იარები ბოლომდე ჯერ კიდევ არ დაამებულა. ამ მხრივ რომანი „წყალს ნაფოტი ჩამოჰქონდა“ მნიშვნელოვანი ცდაა მთელი სიმწვავით წარმოგვიჩინოს მშობლიური კუთხისათვის ერთ-ერთი მტკივნეული თემა.

რომანში მწერლის თვალთ დანახული და განცდილი არაერთი საინტერესო და მნიშვნელოვანი საკითხია დასმული, ამიტომაც შემთხვევითი არაა, რომ მთავარ პერსონაჟად ავტორს საკუთარი თავი წარმოუჩენია. მწერალი ერთგან წერს: „წყალს ნაფოტი ჩამოჰქონა“ - რეალობა და ფანტაზია შეკაზმულია. რომანში „წყალს ნაფოტი ჩამოჰქონდა“ ის პიროვნება, რომელიც თავის თავზე საუბრობს მე გახლავართ. მეტწილად რა მოვლენებსაც აღვწერ, რეალურია. მას მხატვრული სამოსელი მიჰყვება.

მხატვრული სამოსელი აცოცხლებს ნაწარმოებს, კაზმავს რეალობას.”

„წყალს ნაფოტი ჩამოჰქონდა”, რომანი-მონოლოგი, ეპოქის შვილის აღსარებაა. ნაწარმოების მთავარ პერსონაჟს, შუქრის, წინ დიდი და რთული გზა აქვს გასავლელი; ეს ავტორისეული გზაა. რომანში გასული საუკუნის 20-30-იანი წლების აჭარაა აღწერილი. ესაა ნაწარმოები, რომელშიც ზუსტადაა ასახული ეპოქის ატმოსფერო, სული, რეალური სოციალური მოვლენები და მათთან რომანის მთავარი გმირის ემოციური, - ხან ტკივილებიანი, ხან კი სიხარულით განათებული - დამოკიდებულება.

§ 2 - „შეიძლება თუ არა მუსლიმანი იყოს ქართველი”

რომანი „შეიძლება თუ არა მუსლიმანი იყოს ქართველი”, თითქოს რომანის „წყალს ნაფოტი ჩამოჰქონდა” გაგრძელებას წარმოადგენს. წინა რომანის მთავარი პერსონაჟის - შუქრის ცხოვრება ახალ სიბრტყესა და სივრცეში მიედინება, მისი საფიქრალი აქ უფრო ღრმაა. ამ რომანის მთავარი პერსონაჟია „შიო, მთელი ბაღლობა შუქრის სახელით, რომ გამოირბინა.” ეს რომანიც შუქრი-შიოს განვლილი ცხოვრების გზის, ოღონდ მისი უკვე ახალი მონაკვეთის რეტროსპექტიული ჩვენებაა: „ხანი გადის, წარსული კი თითქოს უფრო მიახლოვდება... ყოველი მოგონება სიამის მომგვრელიცაა და მწუხარების მომტანიც... შუქრი, იგივე შიო უკვე „შეძველებულ თავის გაზიკს საჭეში ჩაბლაუჭებოდა, მრეჟი, დაღრეკილი გზა ბორბლებქვეშ ისევ მირბოდა უკან, როგორც განვლილი წლები.”

ნაწარმოების სიუჟეტი თურქეთსა და აჭარაში იშლება და ავტორიც, რომლისთვისაც ასეთი მახლობელი და მტკივნეულია ეს საკითხი, რომელიც მთელი ცხოვრების მანძილზე თავად განიცდიდა მშობლიური კუთხისათვის მიყენებულ ჭრილობებს, საკუთარი ტკივილითა და განცდილით გვესაუბრება. ავტორის

გრძნობებს პერსონაჟთა სატკივარიც ეხმიანება და ერთ საერთო კითხვად ყალიბდება - განსაზღვრავს თუ არა სარწმუნოება ეროვნულობას და შეიძლება თუ არა მაჰმადიანის ქართველობა.

ეს რომანები გახლავთ სხვა რელიგიით მიყენებული განცალკევებულობის ტკივილის მოშუშება, რაც შემდგომში მწერლის პიროვნულ მრწამსად ყალიბდება: „იმედი, დათმობა, მოთმინება, გატანა, პატიება... დედასაქართველოსგან ასეული წლობით მოწყვეტილი კუთხის შვილი შეგნებული ცხოვრების ყოველდღე ვცდილობდი რამენაირად დამეჩქარებინა სხვა რელიგიით მიყენებული განცალკევებულობის ტკივილის მოშუშება. ბევრი მოქიშპე, მოძულე მყოლია. მტრობისათვის მტრული პასუხი არ გამიცია. ამისთვის გამამტყუნეს, მაგრამ თავად ვირწმუნე - ამით ბევრი მოვიგე”, - წერდა ფრიდონ ხალვაში, რომელიც წარმოშობით საქართველოს ძირძველი კუთხიდან, ლაზეთიდან იყო.

თავი II - ფრიდონ ხალვაშის დრამატურგია. ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედებაში მხატვრული ღირებულებითა და ეროვნული სულისკვეთებით გამორჩეული ადგილი უჭირავს დრამატურგიას. მწერლობის ეს ჟანრი განსხვავებულია იმით, რომ ამბის თხრობა აქ მოქმედებებისა და დიალოგების მეშვეობით ხდება. ამდენად იგი განსაკუთრებულ ოსტატობასაც მოითხოვს ავტორისაგან. ის ფაქტი, რომ ფრიდონ ხალვაშმა შექმნა, შეიძლება, რაოდენობრივად მცირე, მაგრამ მხატვრული ღირებულებით დატვირთული პიესები კიდევ ერთი დადასტურებაა მისი შემოქმედებითი ოსტატობისა. ეს პიესები გამოქვეყნებისთანავე მოექცა ყურადღების ცენტრში და წლების მანძილზე არ ჩამოსულა დრამატული თეატრის სცენიდან, რაც ავტორის კიდევ ერთი აღიარება გახლდათ.

§1 – „ხიხანის ძახილი“

ფრიდონ ხალვაშის პიესა „ხიხანის ძახილი“ ეძღვნება დედასაქართველოსთან აჭარის დაბრუნებისათვის თავგანწირულ გმირებს, რომელთაც სახელოვანი სელიმ ხიმშიაშვილი მეთაურობდა.

სელიმ ხიმშიაშვილის თემა ქართულ მწერლობაში პირველად ფრიდონ ხალვაშმა შემოიტანა. ჯერ ლირიკული ლექსი მიუძღნა გმირს სათაურით, „სელიმ ხიმშიაშვილი“. პოეტი სალოცავ ადგილებად ხატავს ყველაფერს, რაც სელიმ ხიმშიაშვილის სახელს უკავშირდება - ხიხანის ციხეს, სოფელ ბაკიბაკოს, სადაც ჯალათმა ფიზიკურად დაასრულა სელიმის სიცოცხლე, მაგრამ მისი საქმე დღესაც ცოცხალია.

როგორც ვხედავთ ფრიდონ ხალვაშის „ხიხანის ძახილი“ ყველა იმ თემაზე გვესაუბრება, რომელსაც მტკივნეულად განიცდიდა აჭარა და მთლიანად საქართველო. ეს ის ტკივილია, რომელიც „იარებით დაშარულ“ მშობლიურ კუთხეს წლების მანძილზე სტკიოდა და მას არც მწერლის გულისტკივილი დაჰკლებია.

მნიშვნელოვანი ფაქტი გახლავთ ის, რომ ფრიდონ ხალვაშმა ბოლო წლებში თავად გაუკეთა რედაქტირება 1959 წელს გამოცემულ პიესას და მნიშვნელოვანი ცვლილებები შეიტანა მასში. ოთხ მოქმედებად გაწერილი ისტორიული დრამა ორ მოქმედებად გადააკეთა, ამოიღო მთელი რიგი დიალოგები, ჩასწორებები შეიტანა, როგორც შინაარსში, ასევე ისტორიული ფაქტებსა და პერსონაჟთა მეტყველებაში.

ამ ყველაფრის ანალიზმა იმ დასკვნამდე მიგვიყვანა, რომ მაშინ, როცა ავტორი პიესას ქმნიდა, გარკვეულწილად თავშეკავებული იყო, თვითცენზურასაც განიცდიდა და ერიდებოდა საკუთარი პოზიციების პირდაპირ დაფიქსირებას.

წლების შემდეგ კი თავად გადააფასა ყველაფერი, უფრო მძაფრად შეიგრძნო მშობლიური კუთხის ისტორიული ბედუკ-ულმართობით მიყენებული ტკივილი და თამამად თქვა სათქმელი, უფრო ღირსეულად წარმოაჩინა გმირის სახე და შეძლო თავისი ლოიალური პოზიცია უფრო მძაფრად და მკაფიოდ გამოეხატა. ამ პიესის მაგალითზე კიდევ ერთხელ შეგვიძლია ვიმსჯელოთ ფრიდონ ხალვაშის, როგორც ორ სხვადასხვა ფორმაციაში მოღვაწე შემოქმედის საზოგადოებრივ პოზიციასა და ღირებულებებზე.

§2. „გადარჩენილი უკვდავება“

პიესა–ლეგენდა „გადარჩენილი უკვდავება“ აჭარაში გაგონილი ლეგენდის (გონიოს ციხესთან გამოუვლია შოთა რუსთაველს) საფუძველზეა შექმნილი და ხალხის ეროვნული შეგნების უკვდავების ჩვენებას ისახავს მიზნად.

პიესაში კარგად არის დახატული შოთა რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნისადმი“ საერთო სიყვარული. ხალხი მას ეროვნულ საუნჯედ აღიარებს. ხალხის კრებისით სახეს გვიხატავს დრამატურგი ჯარჯის პიროვნებაში, რომელიც თავის ქართველობას რუსთაველის „ვეფხისტყაოსნით“ და თამარის ძლევამოსილ ლაშქრობებში საკუთარი მონაწილეობით გამოხატავს.

ამ პიესით ავტორმა შეძლო ლეგენდისთვის ხორცი შეესხა და კიდევ ერთხელ დაედასტურებინა ის ეროვნული სულისკვეთება, რომელიც მუდამ აშკარად იგრძნობოდა აჭარაში და აქაურ მკვიდრთა განსაკუთრებული სიყვარული ქართველთა სულიერი საგანძურის მიმართ.

§3 – „ვაზის ტირილი“

პიესა „ვაზის ტირილი“ წარმოადგენს მეორე მსოფლიო ომის თემაზე შექმნილ სამმოქმედებთან დრამას. იგი 1961 წელს დაიწერა და იმავე წელს წარმატებით შედგა მისი პრემიერა ბათუმის თეატრის სცენაზე. სპექტაკლის წარმატების ერთ-ერთ მიზეზად უნდა ჩაითვალოს ისიც, რომ პიესის თემა ხაზგასმულად ეხმიანებოდა აჭარის მკვიდრთა ეროვნულ სიამაყეს, რომელსაც ვაზს, ქართველთა ეროვნულ სიმბოლოს ადარებს. პიესის მთავარი პერსონაჟი მურად სარაძე ზამთრის დიდთოვლობასთან დაკავშირებით, ვაზის გამძლეობის გამო იტყვის: „ჩვენებური ვაზი ადამიანს ჰგავს. ამოჩეხეს, ამოთხარეს. გადათუთქეს. მარა მაინც არ გადაშენდა, ფესვი არ მოკვდა. აჭარელიც ასეთი არაა? ენა ვერ ამოაძვრეს, თვარა სხვა ყველაფერი წაართვეს. რა იცოდნენ, რომ ენამ ყველაზე უფრო დიდი სიმდიდრე გადაგვირჩინა – ისიც ჩვენსავით ჯიუტია და ძლიერი“ (ხალვაში, 1961:57). დამერწმუნებით ამ მცირე ამონარიდში მწერალმა ოსტატურად შეძლო ეჩვენებინა მისი მშობლიური კუთხის მკვიდრთა ხასიათი, მათი განსაკუთრებული სიმდიდრე და მშობლიური ფესვებისადმი ერთგულება.

თითოეული პიესის ფორმა და შინაარსი, პერსონაჟთა მეტყველი სახეები, გამორჩეული ხელწერა, დიალექტიზმების ოსტატური გამოყენება ერთიან ქსოვილს ქმნის და კიდევ ერთხელ გვარწმუნებს ავტორის ოსტატობაში, ხშირად ჩვეულებრივი ისტორიები ხარისხის მაღალ რეესტრში აიყვანოს და მკითხველი თუ მაყურებელი საოცარი მუხტით აავსოს.

თავი III- ფრიდონ ხალვაშის მემუარული პროზის რამდენიმე ასპექტი და მხატვრული თავისებურებები.

ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედება მრავალჟანრულია. მესამე თავში მწერლის შემოქმედების გამორჩეულ ლიტერატურულ იშვიათობას, მემუარული ჟანრის ნიმუშებს „ომრი“ და „გუმინ“ შევხებით.

მემუარისტიკა ლიტერატურის ის მნიშვნელოვანი სფეროა, რომელიც საშუალებას გვაძლევს მთელი სისრულით გავიცნოთ შემოქმედი, მისი ცხოვრების მნიშვნელოვანი დეტალები და ხშირ შემთხვევაში მისი ნაწარმოებების არსშიც ჩავწვდეთ. ამიტომაც დაიკავა მან მეცხრამეტე საუკუნიდან დღემდე ქართულ ლიტერატურულ ცხოვრებაში მნიშვნელოვანი ადგილი და ამ ჟანრის ყოველი ახალი ნაწარმოების გამოცემა ახალ ფურცელს შლის ლიტერატურის შესწავლის საქმეში.

„ომრი“ პირველად 2007 წელს გამოიცა, მეორე და ბოლო გამოცემა 2010 წლითაა დათარიღებული. თუმცა, არაა ცნობილი და არც ლიტერატურულ ნიმუშს ატყვია რამე კვალი იმისა, რომ იკითხებოდეს, რამდენ ხანს წერდა, როდის დაიწყო მასზე ფიქრი რეალურად, (ისე, პოეტ ემზარ კვიციანიშვილისთვის გამოცემამდე 3 წლით ადრე უთქვამს, ჩემი ცხოვრების წიგნის დაწერას ვაპირებო) როდის დაიწყო მუშაობა. ერთი რამ ნათლად ჩანს ნაწარმოებში, რომ მეხსიერების უწყვეტი ხაზის კვალი მწერლის უპირატესობა და დიდი ფუფუნებაა.

ფრიდონ ხალვაში კი თავისი თავგადასავლის ფურცელზე გადატანის მიზეზს შემდეგნაირად აღგვიწერს: „ჩემო მკითხველო, ცხოვრებაში ჩემს მიერ ნახულ-განცდილთაგან ზოგიერთის გაზიარება თუ შენთვის ცოტატი მაინც ღირებული აღმოჩნდება, იქნებ იგი მომავლის ჩვენებურ კაცსაც რამედ გამოადგეს. აი, ამის იმედით ვწერდი..“ (ხალვაში, 2010:1).

პოეტის გარდაცვალების შემდეგ კი დღის სინათლე მისმა დღიურებმა, სათაურით „გუშინ“, იხილეს, რითაც ჩვენს წინაშე წარსდგა ადამიანური ბუნებით, სისუსტიტა და ამავე დროს ხასიათის სიმტკიცით გამორჩეული პიროვნება, თავის ქვეყანაზე და თავის კუთხეზე უზომოდ შეყვარებული, თავისი ხალხისათვის თავდაუზოგავი მეზრძოლი და ამავე დროს ნაზი, პოეტური სულის მქონე ადამიანი, რომელსაც ხშირად წარსულის გახსენებაც არ უყვარს ამიტომაც ამბობს „იქ იმდენი უფერული რამეა. ჩემი თავი არ მომწონს. ჩემი თავი არ მიყვარსო.“(ხალვაში, 2013:163) - მაგრამ ეს ცხოვრებაა, წინააღმდეგობებითა და სიძნელებით სავსე, ერთდროულად სიკეთისა და ბოროტების მატარებელი.

იმითაცაა საინტერესო წინამდებარე კრებული, რომ მასში თვალნათლივ ჩანს ფრიდონ ხალვაშის პიროვნების სრულყოფის გზა. თუკი დასაწყისში იგი მოკრძალებულია, გზის დასასრულს მრავალჭირნახულ, ბუმბერაზ, ქვეყნისათვის თავდადებულ პიროვნებად გვესახება. თავიდანვე თვალში საცემია ერთი მწერლისეული შეფასება „ჩემი ქალაქების ღირებულება დიდი არაა, მაგრამ ისინი ჩემი ქალაქები არის. მინდა ამ ქალაქებს კარგად მიხედონ. მე არვყოფილვარ ყალბი და ცუდლუტი. მიყვარს ადამიანი და მინდა იგი იყოს ისეთი, როგორც მე მიყვარს. ზოგჯერ დროც არ გყოფნის თითქოს, რომ საკუთარი შეცდომებია სწორი. მიდიხარ წინ და სჩადიხარ ახალ შეცდომებს. მაგრამ აკეთებ უკეთეს რამეს მეტს, ვიდრე უარესს.“ (ხალვაში, 2013:139)

IV თავი – ქალი ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედებაში.

არაერთ მწერალს შეუხსნამს ხოტბა ქართველი ქალისთვის, მაგრამ განსაკუთრებულ მნიშვნელობას იძენს ჩვენი კუთხის მწერალთა შოთხეში მისი გამორჩეული წარმოჩინება,

ვინაიდან სწორედ აჭარელმა „ნენემ“ შეძლო შეენარჩუნებინა ეროვნული სული, მომხვდურთა სისასტიკის მიუხედავად გადაერჩინა ძირძველი ქართული კუთხე და დღემდე მოეტანა იგი.

დიაცი - ნენე, როგორ ტკბილხმოვნად უწოდებენ აჭარაში დედას, ქალს, ყოველივე კეთილის დასაბამს, ის მყარი საძირკველია, რომელმაც ამ ტკივილიან კუთხეში, საიდანაც დაიწყო ქართველთა მოქცევა, შემოინახა საუკუნეებით მოტანილი რწმენა, რომელიც მომხვდურმა სამასი წლის განმავლობაში ძალით წაართვა, მაგრამ საბოლოოდ მაინც ვერ ამოძირკვა ფესვები, რომელიც ღრმად გამჯდარა ყოველი ქართველის გენში. და თუ არა სისხლის ყივილი, სხვა რა ძალა აიძულებდა აჭარელ ქალს, ყოველდღიური რიტუალის ჩატარებას, - კეცზე დაკრულ მჭადზე ჯვრის გამოსახვას. ერთი შეხედვით თითქოს ეს გაუთავისებელი, მექანიკური ქმედება ძვალ-რბილში გამჯდარი, თაობიდან - თაობას გადაცემული გენეტიკური კოდია - მისი ძირძველი ქართველობის გამომხატველი.

სწორედ ამან განაპირობა გვესაუბრა იმ ქალ პერსონაჟებზე, რომელთაც ფრიდონ ხალვაში განსაკუთრებული სისათუთითა და სითბოთი გვიხატავს თავის ნააზრევში.

V თავი-ფრიდონ ხალვაშის პუბლიცისტიკა. ფრიდონ ხალვაშის პუბლიცისტიკა შინაარსით მრავალფეროვანია, ფორმით სადა და დახვეწილი, მიახლოებული და შერწყმული ხალხის სასაუბრო სტილთან. მწერლის სიტყვა ხალხის გულისთქმას გამოხატავს. ამიტომ გასაგებია, რომ ფრ.ხალვაშის აუდიტორია მთელი საქართველოა. ფრ. ხალვაშის პუბლისტიკა საეტაპო მნიშვნელობის მოვლენაა თავისი თემატიკით, ესთეტიკური პრინციპებით, მამულიშვილური

პოზიციითა და მამა-პაპური, ისტორიული აღმსარებლობითი მრწამსით.

ფრიდონ ხალვაშის პუბლიცისტიკას ახალი ჟანრი შეემატა „ჩანაწერებიდან ამოწერილების“ სახით („ლიტერატურული საქართველო“ 7–13 აპრილი, 2000 წ.) ეს არის ცხოვრებისა და შემოქმედების პროცესში მწერლის ფიქრების, განცდის მინიატურული გადმოცემები. მას ერთი თემატიკა არა აქვს, თითქმის ყველაფერს მოიცავს – ეროვნულ საკითხებს, ბუნების სიყვარულს, პოლიტიკას, ზნეობას, შტრიხებს მწერლის ავტობიოგრაფიისათვის, მხატვრული აზროვნების თავისებურებებს, დეტალებს დიდი მწერლის ცხოვრებიდან და ა.შ.

ფრიდონ ხალვაშის პუბლიცისტიკა გამოირჩევა ავტორის მრავალმხრივი და ღრმა ერუდიციით, ფართო თვალსაწიერით და მოვლენების ანალიზის განსაკუთრებული უნარით. არ დარჩენილა იმჟამინდელი საზოგადოებრივი ცხოვრებისათვის მნიშვნელოვანი არც ერთი სფერო, რომელშიც მწერალს თავისი კომპეტენტური აზრი არ გამოეთქვას, იქნება ეს ქვეყნის ისტორიული წარსული, ლიტერატურა, თეატრი, მხატვრული თარგმანი, ეკონომიკა, სოფლის მეურნეობა, სამინაო და საგარეო პოლიტიკა და სხვა.

VI თავი –ეროვნული ცნობიერების საკითხი აჭარაში ფრიდონხალვაშის შემოქმედების მიხედვით.

უდიდესი და უძველესი ქართული მწერლობის სულს, მის მრწამსს, ყოველთვის პატრიოტული თემატიკა წარმოადგენდა.

სწორედ ამ მაღალმა საკაცობრიო გრძნობამ გამოატარა ქართველი ხალხი უმძიმესსა და ურთულეს ისტორიულ გზაზე, სწორედ მან წარმართა სული და ცხოვრება აჭარელი ქართველობისა - სრულიად საქართველოს ღვიძლზე-ღვიძლი და უდრეკი შვილებისა.

„აჭარა - ისტორიულად მრავალი ტკივილით აღბეჭდილი ეს ერთ-ერთი ულამაზესი კუთხე - მთავარი სამზერო და გადმოსახედეა, საიდანაც, დანარჩენი საქართველოს და მთელი სამყაროს ცოდვა-მადლიანი ბედი უნდა იკვლიოს მწერალმა. ეს პროცესი კი მით უფრო საინტერესოდ, ღრმად და კეთილშობილად მოჩანს, როცა მწერალი ფრ.ხალვაშია. სამშობლოს ჭირის და ლხინის მოზიარე, ავ-კარგიან თემებს მახვილი თვალით და მწერლის უტყუარი გუმანით მოყურადე; მოქალაქეობრივი პატიოსნების და ღრმა მხატვრული განცდის მწერალი. ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედების შთაგონება მშობლიური აჭარის ოქროს ლაჟვარდშია შობილი“ (ხალვაში, 1976:5).

ფრიდონ ხალვაშის პატრიოტული პროზა, ბედის ირონიით თუ სხვა ისტორიული უკუღმართობით საზღვარს მიღმა დღემდე დარჩენილ მოძმეებს, მათ ყოფას, მათ ძეგლებს და მშობლიური ენისადმი მათ ერთგულებას, თავდადებას უმღერის.

ფრიდონ ხალვაშის სიყვარული აჭარისადმი ეს იგივე საქართველოს სიყვარულია. კიდეც მეტი, შემოქმედს აჭარა მიტომ უყვარს ასე თავდავიწყებით, ასე ფანატიკურად, რომ იგი მუდამ ერთგული იყო თავისი დედის - საქართველოსი და მარტოდმარტო, დაპყრობილი, და-ძმებს მოცილებული არასოდეს კარგავდა მასთან კვლავ დაბრუნების იმედს, არ კარგავდა მხნეობას, არ ნებდებოდა მტერს და უცხოობაშიც, უამრავი სიცოცხლისა და სისხლის ფასად შეინარჩუნა ქართველობა და დედაენა.

სარწმუნოების თემა ფრიდონ ხალვაშისათვის მხოლოდ ლიტერატურის თემა არ არის. სარწმუნოებათან დამოკიდებულებაში ფრიდონ ხალვაშის მთავარი ორიენტირი ეროვნული ღირებულებებია.

ასეთია ფრიდონ ხალვაშის ეროვნული მრწამსი. მრწამსი შემოქმედისა, რომელიც აჭარიდან ეთაყვანება მთელ საქართველოს. მისი მხატვრული სიტყვის ყოველი დეტალი სწორედ ეროვნული სულისკვეთებითაა განმსჭვალული.

ზოგად დასკვნებში შევეცადეთ კვლევის შედეგების ზოგადი დებულებების თავმოყრა. როგორც ცნობილია სადისერტაციო ნაშრომის მიზნად დავისახეთ გვეკვლია ფრიდონ ხალვაშის პროზის ძირითადი ასპექტები. ვინაიდან ფრიდონ ხალვაში ორ სხვადასხვა პოლიტიკურ ფორმაციაში ცხოვრობდა საინტერესო იყო, რამდენად გამოვლინდა მის პროზაში ის ძირითადი ტენდენციები, რაც მშობლიური კუთხის პრობლემატიკას შეეხება. მნიშვნელოვანი იყო გამოკვეთილიყო ის ძირითადი ასპექტები, რომლის მიხედვითაც განხორციელებოდა კვლევა. ამის საფუძველზე იქნა გამოყოფილი შესაბამისი თავები და ქვეთავები, რითაც სისტემაში იქნა მოყვანილი ნაშრომის თანმიმდევრობა. ცალკეული საკითხების გამოწვლილვითმა ანალიზმა საშუალება მოგვცა თითოეულ მათგანთან მიმართებაში გაგვეკეთებინა შესაბამისი დასკვნები, რაც საბოლოო დებულებებამდე მიგვიყვანდა. განხილვის შედეგად შესაძლებელი გახდა ერთგვარად შეგვეჯერებინა ჩვენი მოსაზრებები, ჩამოგვეყალიბებინა ფრიდონ ხალვაშის პროზისათვის დამახასიათებელი ზოგიერთი თავისებურებანი.

პირველ ყოვლისა, ყურადღებას იპყრობს ფრიდონ ხალვაშის პროზის თემატიკა, რომელიც მრავალფეროვანი და საინტერესოა. მის მხატვრულ ნააზრევში ვხვდებით როგორც ზოგადქართულ, ასევე აჭარის ისტორიული წარსულის ამსახველ მოვლენებს, რომელთაც ამრავალფეროვნებს პერსონაჟთა განსაკუთრებული ხასიათები და შეხედულებები. აქტუალურია

მწერლის თანამედროვე ცხოვრების გამოწვევები და მათი როგორც მხატვრული, ასევე პუბლისტიკური გააზრება.

ფრიდონ ხალვაშის სასახელოდ უნდა ითქვას, რომ იგი შეგნებულად არის განრიდებული ყალბ, მაცდუნებელ მაღალფარდოვნებას და პათეტიკურობას. იგი წერს ისე, როგორც ფიქრობს და განიცდის გულწრფელად, უშუალოდ, არასოდეს არ ალამაზებს ცხოვრებისეულ ფაქტებს და დეტალებს. მის შემოქმედებას არ ახასიათებს ვიწრო კამერულობა და აკვიატებული თემები.

ჩვენი აზრით, მოსალოდნელი შედეგები, რომლებსაც საკითხის კვლევის მოკრძალებული მცდელობიდან მოველოდით, მიღწეულია. მიგვაჩნია, რომ წინამდებარე ნაშრომი მცირეოდენ წვლილს მაინც შეიტანს ერთიან ქართულ ლიტერატურულ პროცესში ამ კუთხის მოკალმეთა როლისა და ადგილის საკითხის შესწავლაში, იგი ფრიდონ ხალვაშის მხატვრული ნააზრევის მეცნიერული კვლევის ერთ-ერთი ნაბიჯია და გარკვეულ როლს შეასრულებს მწერლის ადგილისა და როლის განსაზღვრაში როგორც უახლესი პერიოდის აჭარის, ასევე ზოგადად ქართულ სალიტერატურო ცხოვრებაში.

ფრიდონ ხალვაშის, როგორც მწერლის, ღირსებას წარმოადგენს ის, რომ მისი ნაწერები ეპოქის ატრიბუტია და თავისი მართალი სიტყვით უპირველესად ემსახურება თავისი დროის პრობლემებს.

**ნაშრომის ცალკეული შედეგები გამოქვეყნებულია შემდეგ
ჟურნალებში:**

1. ფრიდონ ხალვაშის მემუარული პროზის რამდენიმე ასპექტი. საერთაშორისო სამეცნიერო-პერიოდული გამოცემა კულტურათაშორისი კომუნიკაციები, თბილისი 20014, ISSN 1512-4363
2. ქალთა სახეები ფრიდონ ხალვაშის შემოქმედებაში. ჰუმანიტარული მეცნიერებები ინფორმაციულ საზოგადოებაში - II, ბათუმი 2014, ISSN 1987-7625
3. „უსაშველო ლტოლვა ქართული მემლექეთისაკენ“ (ფრიდონ ხალვაშის რომანის „შეიძლება თუ არა მუსლიმანი იყოს ქართველი“ რამდენიმე მნიშვნელოვანი ასპექტი) ბათუმი 2015, ASBN 978-9941-462-47-4

Batumi Shota Rustaveli State University
The faculty of Humanity science
The Department of Georgian Philology

Right for handwriting

Sopiko Kulejishvili

Fridon Khalvashi's prose

Field – Literary Studies
The represented dissertation of a Thesis for gaining the
Academic Degree of a Doctor

Batumi 2018

The work of a dissertation is performed in the Georgian philology department of Batumi State University at the Faculty of Humanity.

A scientific supervisor: **Inga Shamilishvili** –Associate Professor
Malkhaz Chokharadze- A Professor
Ketevan Shotadze- An Associate Professor
Nino Murvanidze- A Philology Doctor

The defence of the dissertation will be held on December 27, 2018, at 15.00, at Batumi State University the board created by the dissertation council of the Faculty of Humanity Science.

Address: Batumi 6010, #35 Ninoshvili str., The first University block, auditorium #37.

Reference of the dissertation work is possible at Batumi Shota Rustaveli State University, in Ilia Chavchavadze's library as well as on the website (www.bsu.edu.ge).

A Secretary of the Dissertation council an Associated Professor – Natia Partenadze

The work's general description

The work of Pridon Khalvashi- is “a song about love of the country and people’s loyalty, making alive the Past of our country, praising the Present , singing for the happier Future” (K. Berulava, T. Jangulashvili, a newspaper “The Tsignis Samkaro”(The Universe of a book, August 12, 1975).

The writer managed to percept the past, the present and the future of his people and the history of his region. He imagined them in an artistic way possible. The reason of his work’s originality was perception of the reality, wondering about the socio-civil problems, great love towards a country, a reflection of contrasting feelings, having a great ability in accessing spiritual universe of a modern person and poetic skills. “ When I began , it was difficult and rare in Ajara to be a writer. A writer in our region is obliged to say what our tortured and disabled past could not say “ – says the writer. (Khalvashi, 2000)

Pridon Khalvashi is one of the representatives ,who determined the way and character of the literature, they did everything in front on the nation by their words and deeds. Even from his childhood the writer was very thoughtful about Georgia’s past and the fate of Ajara. : I was often thoughtful, abandoned by Ajara’s fate, its past. The feelings of unknown and old remains caused uncured pains in me. I pitied Ajara, which I got to know gradually, I desperately wanted to help with anything the oldest important Georgian part, in order to be equal with other advanced regions. I wanted to talk about

this with my neighbours. This talk was only possible by honest word (work) “ (Literary Georgia, 2005;20)

Since then, there are several important researches and articles written about Pridon Khalvashi’s life and work which show the writer’s literary and artistic way, his civil belief . His lyric’s major motives and artistic thinking are noticed.

“ The rule of the truth”- that is his basis for thinking and deeds. This created the existence of his work.

Above mentioned matters prove once more the importance of Pridon Khalvashi’s work research. The work , which is special with its plot as well as in terms of genre variety. Despite writing several publicistic and critical letters about his work, the separate book (“The secret thought of the river Chorokhi”) was dedicated by Iuri Bibileishvili to his life and work . During the 80s a work of dissertation was created, which included the whole work of a writer, yet, it should be mentioned that the entire scientific research , specifically of his prose has never happened.

Hence, the basic purpose of the research is the discussion of basic aspects in his prose. He had to live and work in two different formation, but in spite of ideological pressure and boundaries still the most vital for him was his entire country seen from his native region. Pain, which his country was going through , was represented profoundly. Changing formations caused reevaluating the values once more, but basic values still remained unchanged. Already an elderly writer suggests different accents, provides assessment of his own life. By this way remarkable is his prose in the form of memoir, where he

boldly uses literary experiments. We have clear basis to discuss Pridon khalvashi's prose with contemporary methods.

The work's scientific news is that besides reflecting all current literary processes in the Georgian literary critics , publishing literary almanacs , letters and reviews about the writers ' working in Ajara, of course Pridon Khalvashi was among them, the aspects of his work were partly discussed. It is true that his poetry is studied in a monographic way , but in order to analyze completely, we considered it would be reasonable to study in a systematizing style , which is the work's scientific news . Of course we do not criticize previous work about Pridon Khalvashi, but it definitely is the first precedent in analyzing Pridon Khalvashi's prose and will be the basis of the upcoming research.

We identified the work's methodological research by gathering original materials and analyzing methods. The Historical method that gave us the opportunity to study past events and to make their objective estimation. The method of comparison in connection with historical methods provided us with several materials to make their mutual comparison. In some cases we referred to the method of observation, which gave us the opportunity to gain materials and in reference to it we used a descriptive research. We based assessing research with a systemic analysis on it. It leads us to the final results using the basis of researching separate parts. The research was implemented on the basis of Pridon Khalvashi's artistic prose, drama-writing and analysis of the prose in terms of memoir.

Published letters and publications by critics and the writer's contemporaries were used and studied .

The predictable results that we are anticipating because of a timid trial on the research of the task , there is a hope that it will make a humble contribution in the Georgian literary process, studying the role of the region's writers' roles and studying the task of this place. The topic's popularity is directly connected with the predictable result , which is one of the steps of a scientific research in Pridon Khalvashi's artistic thinking. It will play the role in determining the writer's role and place in a Georgian literary life of a recent period.

The structure and volume of the work: The work consists of an introduction, six chapters and conclusion. The list of used literature is included. Aims of the research, tasks and logic of solving problems resulted in the following structure of the dissertation.

Introduction

Chapter I – Problematic affairs in Pridon Khalvashi's novels

1. " River was bringing the sliver down"
2. Is it possible for a Georgian man to be Muslim"

Chapter II- Pridon Khalvashi's dramaturgy

1. " The call from Khikhani"
2. " Survived immortality"
3. Tears of vine"

Chapter III- Some aspects in terms of memoir prose in Pridon Khalvashi's work

Chapter IV- A woman in Pridon Khalvashi's work

Chapter V- Pridon Khalvashi's publication

Chapter VI- The task of national concept in Ajara according to the work of Pridon Khalvashi

General conclusions

The brief plot of the work

In the introduction there is a discussion about the correction in choosing the topic and problems, the popularity, news, purposes and tasks of the research are emphasized. The biographical details are pointed out and also those estimations which were made by critics about the writer's work and societal deeds. Accents are made on the writer's prose as the actual topic of one of the important segments in the research of the work and his role in Georgian literary process.

Chapter I- Pridon Khalvashi's problematic tasks are divided into two paragraphs and contains the analysis of "River was bringing sliver down", and "Is it possible for a Georgian person to be Muslim".

Pridon Khalvashi speaks about his own emotions and feelings. One of the most acute topics is the issue about religious and national identity. The reason is that his region had been ruled by Ottoman Turks for 300 years. Those scars have not been healed yet. The novel "River was bringing sliver down" is an important trial to represent this extremely painful topic with acute feeling.

There are several interesting and important tasks brought forward by the writer, they were felt and seen by him, that is why the main character of the novel is the writer himself. He writes: "River was bringing sliver down"- The reality and fantasy are mixed. In above mentioned novel, the person speaking about him is me. Mostly the facts described are true. Artistic vestments decorates them.

Artistic vestments makes the novel alive, They decorate the realty."

"River was bringing sliver down", a novel –monologue is a confession. The main character of the story – is Shukri who has to go through a difficult path of his life. This is "way" created by an author. Ajara during 20-30s is described in the novel. This is the story which describes exactly the atmosphere, soul, real social events and the attitude of the main hero in novel who sometimes suffers from pain but occasionally his happy.

2-" Is it possible for a Georgian person to be Muslim?"

The novel " Is it possible for a Georgian person to be Muslim" continues the story after " A river was bringing sliver down". The main hero of a previous novel Shukri is now in a different space and platform. His thought are rather profound . Here, the main character is " Shio, living the entire childhood with the name of Shakro". This is the performance of Shukri-Shio's past life, but with the new episode- shown in a retrospective way. " Time passes , the past is approaching me even closer... Every memory causes thrilling emotions and sorrow at the same time... Shukri , same Shio now is " grabbing

his older lorries steering wheel, crooked road was still creeping behind, as past years.”

The scene of a novel expands between Turkey and Ajara, and the author tells us about his own sorrow and experienced pain for his native corner Ajara, injuries that it had. Besides the author’s feelings, characters’ sorrow also correspond them and by this way forming one definite question- Does the religion identify nationality and whether it is possible for a Georgian man to be Muslim Georgian.

These novels show healing lines caused by separation of other religion , that later forms as the writer’s private faith: “ Hope, withstanding, patience, breaking through, forgiving... The son , who had been separated from Georgia’s region for hundreds of years , during his conscious life was trying to speed up the healing process cause by other religion that separated his Ajara. I had a lot of enemies, haters. I have never revenged. That was the reason I was reprimanded, but I made myself to believe – I won a lot this way”- said Pridon Khalvashi who was from the oldest part of Georgia – Lazeti.

Chapter II- Pridon Khalvashi’s dramaturgy . Dramaturgy takes an important part in Pridon Khalvashi’s work for its artistic values and national spirit.This genre of writing is different because the story is introduced by actions and dialogues. Hence, it requires exceptional skills from the author. The fact that Pridon Khalvashi created, perhaps a few plays but they are full of artistic values and they prove the author’s creative mastership. As soon as the plays were published they were in the centre of attention and have never

left the stage of dramatic theatre. It was once more acknowledgement of the author.

1- “The call from Khikhani”

The play “ The call from Khikhani” is dedicated to heroes after Ajara had returned to Mother- Georgia , it was lead by notable Selim Khimshiashvili.

Pridon Khalvashi was the first author who brought the theme about Selim Khimshiashvili. First he dedicated lyrical poem to him , the title was the hero’s name itself “Selim Khimshiashvili”. The poet draws everything as the places to worship which is connected with Selim Khimshiashvili’s name- The Khikhani Castle, the village Bakibako, where he was killed by executioner, but yet his deeds are still alive.

As we see Pridon Khalvashi’s “ The call from Khikhani” expresses all the topics that Ajara and whole Georgia was going through painfully. This is the pain which “ was full of scars”and the native region was feeling it thoroughly , the author expresses his sorrows regarding his Ajara.

The essential fact is that Pridon Khalvashi made editing on plays himself. They were

published in 1959 and he did important changes in them. The historical drama written in four acts was remade in two acts, many dialogues were cut , he made corrections in a plot , in historical facts and in characters’ speech too.

The analysis led us to the conclusion that during that period, when the author was creating his play, he was reserved to some extent, and was going through self-

ensorship . He was trying to avoid fixing his positions directly. After years he revalued everything , felt rather bitterly the fate and pain of his region and said boldly what was deep inside his heart , he showed his hero's image a lot worthily and was able to express his loyal position rather clearly and acutely. If we use this play as an instance we can once more discuss Pridon Khalvashi as acting in two different formations – social and values.

2- “Survived immortality”

The play-legend “Survived immortality” is based on the legend heard in Ajara (As is Shota Rustaveli came around the Gonio Castle) and it aims to show people's national immortality of consciousness .

The love towards Shota Rustaveli's “The knight in panther's skin” is well drawn in the play. It is confessed as the national treasure. The collective image of Georgian people is shown in playwright Jarji's person, who expresses his Georgian nature by Rustaveli's “ The knight in Panther's skin” and taking part in king Tamar's powerful battles.

By this play the author could fulfil the legend and proved once more the national spirit that was always so vivid in Ajara and among local inhabitants, especially their love towards the Georgians' spiritual treasure.

3- “Tears of vine”

The play “Tears of vine” represents the drama in three acts created on topic of the Second World War. It was written in 1961 and the premiere was successfully held in the same year on stage of Batumi theatre. One of the reasons of success can be considered that the play’s topic was emphatically responding the pride of Ajarian people, who were compared with Vine the national symbol of The Georgians. The main hero of the play- Murad Siradze says about vine’s resistance during heavy snowfall: “ Our vine is like a person. It was cut down , ploughed out, burnt, but it still did not die, the root did not die. Isn’t an Ajarian man like it? They could not pulled out the language, otherwise they took everything. How could they know that our language survived the greatest wealth- it is obstinate and strong like us”(Khalvashi, 1961;57) . You will possibly agree with me that in this brief extract the author skillfully showed the real nature of the indigenous of his corner, their exceptional strength and loyalty towards native roots.

A shape and content of each play , expressive images of characters, remarkable signature, powerful usage of the dialect create whole material and once more make us sure in the author’s mastership. He frequently rises stories on high level and fulfils the audience with amazing charge.

Chapter III- Pridon Khalvashi's memoir prose's several aspects and artistic peculiarities.

Pridon Khalvashi's work is of multi genre form. In the III chapter we referred to the author's work's distinguished literal exception , samples of memoir genre "Omri" and "Yesterday".

The field of memoires is interesting . It gives us the opportunity to completely get to know the creator, important details of his life and in most cases to understand the idea completely. That is why it took an important part in Georgian literary life from the nineteenth century up to now and releasing every single work in this genre opens a new sheet in studying literature.

" Omri" was first released in 2007, the second and the last publication date 2010. Though , it is not known and there is not a trail of how long he had been writing it, when he started thinking about it seriously , (By the way,3 years earlier he told a poet Emzar Kvitaishvili that he was going to write a book of his life) when he started working. One thing we can see clearly in a composition that limitless line of memory is the writer's preference and luxury.

Pridon Khalvashi explains the reason for transferring his adventures on a piece of paper:

" Readers, if sharing any of the things I have seen and felt will be even a bit worthy for you , then it is possible that it might be useful for a man in future. I was writing according it". (Khalvashi, 2010;1)

After the poet died , his diaries saw the day light , the title is “ Yesterday”, he was performed with a human nature, weaknesses and at the same time determination of his character, a person completely in love with his country, a region Ajara, he was an utterly devoted warrior, as well as having subtle, poetic spirit . He does not like remembering the past of his country, as he says : “ There are so many colourless things. I do not like myself. I do not love myself” (Khalvashi, 2013;163)- But this is life full of oppositions and difficulties, bearing kindness and evil at the same time.

One more thing about the previous collection is that Pridon Khalvashi’s way to perfectness is obvious. If at the beginning he is timid, at the end of the road he is seen as experienced, great, devoted for his country. The writer’s eye catching estimation is : “ The value of my pieces paper is not high, but they are mine. I want them to be cared for. I have never been fake and naughty. I love a human being and I want them to be as I Love them. Sometimes we do not have time that our mistakes occasionally are right. You go forward and make new mistakes. But you make more better things than worse.” (Khalvashi,2013;139)

Chapter IV- A woman in Pridon Khalvashi’s work

Many writers praised a Georgian woman, but it gains special appearance in works of our region, as exactly an Ajarian “Nene” (Mother) managed to maintain national spirit, in spite of enemies she could survive the oldest part of Georgia and brought it up today.

The woman – Nene , how heart melting name does a mother has in Ajara. Mother, a woman the origin of all the kindness, she is a firm basement . In this sorrowful part of Georgia she managed to maintain the faith that is centuries old, our enemy would take it during 300 years, but they could not pull out the roots which are deeply in each Georgian’s gene. And if not the case of the blood scream , what power could enforce an Ajarian woman to perform everyday ritual , - while baking maize-bread she used to make sign of a cross on it. On first sight this is an unrealized , mechanic action which was old custom kept down in soul and flesh, it was passing from one generation to another, this is a gene code – expressing the oldest Georgian mood.

Definitely this provided us to speak about those women characters, whom he describe with a special warmth and respect in his work.

Chapter V-Pridon Khalvashi’s Publication. Pridon Khalvashi’s publication has colourful content. Its shape is plain and sophisticated, it closely related to natural form of speech of the local inhabitants. The writer’s word expresses people’s thoughts. Well, this is why Pridon Khalvashi’s auditorium is entire Georgia. Pridon Khalvashi’s publication has a staging importance with its subject, principles of aesthetics, patriot’s position and of old generation’s historical faith.

A new genre is added to Pridon Khalvashi’s publication with the image of “Rubbed out from the notes” (Literary Georgia” April 7-13, 2000). This is a brief narration of the

writer's thoughts, emotions during his working process. He does not have just one topic , it includes almost everything – National matters, love of nature, politics, morality, lines for the writer's self- portrait, peculiarities of artistic judgement , details from the great writer's life and so on.

Pridon Khalvaashi's publication is distinguished for the author's versatility and deep erudition, wide point of view and for the ability of the exceptional analysis of events. None of the important field were left in that sociable life, where the author did not express his competent opinion, whether it was the past history, theatre, creative translation, economics, agriculture, inner or foreign politics and so on.

Chapter VI- The matter of the national consciousness according to Pridon Khalvasshi's work

The Patriotic topic had been the greatest and the oldest spirit , the faith Of the Georgian literature.

By means of this feeling were the Georgian people able to go through the hardest and troublesome way of history. This feature led Georgian spirit and life of Ajarian Georgians- So native and firm children of entire Georgia.

“ Ajara, - Historically bore multiple pains, this is one of the most beautiful parts of Georgia- which is the main observing place, where the author should look into whole Georgia's and of the entire universe sins and virtues. This process seems to be rather interesting, profound and kind when the writer is Pridon Khalvashi. Sharing woe and rejoice, hearing pros and

cons perceiving with his intuition. He is the writer of feeling civil fair and of deep creativity. Pridon Khalvashi's inspiration is born in native Ajara's golden azure." (Khalvashi, 1976;5)

Pridon Khalvashi's patriotic prose sings for the brothers who are beyond the borders because of the ironical fate. He sings for their existence, for their monuments and for their devotion towards native language.

Pridon Khalvashi's love towards Ajara is the same as affection of Georgia. Moreover, the writer loves Ajara so desperately, fantastically, because it had always been loyal to its Mother- Georgia where left alone , captured, separated from siblings never lost the hope of returning back, it never lost determination , never surrendered to enemy even though sacrificing lives and blood but maintained Georgian spirit and mother language.

The topic of religion is not only literary subject for Pridon Khalvashi. Regarding religion the main orients are national values.

This is what Pridon Khalvashi's national faith looks like. This is the faith of a writer who worships Georgian from Ajara. Details of each artistic word is filled with the national spirit.

In a general conclusion we tried to sum up the results of the general statute. It is known that the purpose of the dissertation was to make a research of basic aspects in Pridon Khalvashi's prose. As Pridon khalvashi lived in two different political formation it was interesting , whether the basic tendencies were revealed in prose, regarding problematic affairs of the national region. It was essential as well to curve

those important aspects according which the research had been performed . On this basement chapters and sub chapters were separated, so the sequence of the work was put in a shape. Detailed analysis of each task gave us the opportunity to make appropriate conclusions that would lead us to the final statute. After discussion it was possible to make consent of our opinions, forming specific peculiarities familiar to Pridon Khalvashi's prose.

First of all the topic of Pridon Khalvashi's prose attracts our attention, it is diversified and interesting. In his artistic thoughts we get to know with past events resembling Georgian and

also Ajarian history. They are various because of character's individual images, characters and opinions. The writer's challenges of contemporary life are actual , also their artistic and publicistic understanding.

It should be said regarding Pridon Khalvashi that he avoids fake, tempting grandiloquence and pathetic on purpose. Narrow obsessive topics don not feature his work.

In our opinion , possible results we were waiting for after trying to make a research are achieved. From our point of view this work will take even a minor part in Georgian literary process and studying the role of the writers in this region and studying a place. This is one step of Pridon Khalvashi's a literary research and will play some role in identifying the writer's role and place in Georgian literary life and modern Ajara.

The virtue of the writer – Pridon Khalvashi is that his records are attributes of the epoch and his fair word serves his contemporary problems.

The work's results are published in the following newspapers.

1. Pridon Khalvashi's memoir prose's several aspects. International scientific-periodical publication communications among cultures, Tbilisi, 20014, ISSN 1512-4363
2. The images of women in Pridon Khalvashi's work. Science of Humanity in informative society-II, Batumi 2014, ISSN 1987-7625
3. " Limitless passion towards Georgian place" (The novel by Pridon Khalvashi " Is it possible for A Georgian man to be Muslim" some aspects)Batumi 205, ASBN 978-9941-462-47-4